

Lăcătuș, Balint & Co., cu ajutorul lui Valentin Ceaușescu, schimbă istoria fotbalului – spre dezamăgirea regelui Juan Carlos – contra unor mașini ARO secondhand sau... ce înseamnă să îi dai „craci“ lui Schuster

În mai 1986, Mircea Crișan spunea un banc la Europa Liberă: „Cine a câștigat trofee în fotbalul european în primăvara asta?... Păi, echipele astea care au mai multă energie!!!“. Referința aluzivă era evidentă. După ce, pe 26 aprilie, explodase un reactor de la Cernobîl, provocând cel mai grav accident nuclear din istorie și o degajare imensă de energie, pe 2 mai, Dinamo Kiev, echipa legendarului Valeri Lobanovski, surclasa Atletico Madrid în finala de la Lyon a Cupei Cupelor, iar cinci zile mai târziu, pe 7 mai, la Sevilla, pe Estadio „Ramón Sánchez Pizjuán“, în tribunele căruia luase loc inclusiv regele Spaniei, Juan Carlos, Steaua București producea o imensă surpriză și triumfa în Cupa Campionilor Europeni în fața lui FC Barcelona. Între timp, norul atomic survolase deja România...

Cum a fost posibil așa ceva, un adevărat miracol? Pentru prima oară, o echipă din Est câștiga cel mai important trofeu pus în joc de UEFA. Iar asta se întâmpla chiar pe o arenă aflată în țara mult titratei sale contracandidate. Nimeni nu s-ar fi așteptat la așa ceva, chiar și atunci când, după 90 de minute, deși înghesuită mereu în propriul teren, Steaua reușise să păstreze scorul alb, ducând finala în prelungiri. Interveniseră între timp însă câte o decizie a celor doi antrenori. Una genială, influențată de

un preambul „politic“ totuși, iar cealaltă catastrofală, determinată, poate, mai mult de o reacție emoțională imediată decât de o motivație tactică.

Prima decizie a fost luată în minutul 75 de către antrenorul Stelei, Emerich Jenei. Cu ajutorul fiului cel mare al conducătorului țării, Valentin Ceaușescu, el reușise să îl convingă pe antrenorul secund, fostul mare jucător Anghel „Puiu“ Iordănescu, care avea 36 de ani și se retrăsese de mulțișor din fotbal, să își reia antrenamentele și chiar, deși cu destule ezitări, să ia loc pe banca de rezerve la finală. Asta se petrecuse în secret, aproape nimeni din țară nu era la curent cu această manevră șocantă. Pretextul a fost că, în urma cumulului de cartonașe galbene, căpitanul de drept al echipei, Tudorel Stoica, era suspendat și doar astfel i se putea face loc pe bancă, trecându-l pe el pe foaie ca antrenor secund, în vreme ce Puiu Iordănescu era înregistrat, aparent „la mișto“, ca jucător de rezervă. Însă, cu un sfert de oră înaintea finalului timpului regulamentar de joc, Jenei l-a implorat efectiv pe Iordănescu, iar acesta a acceptat să se dezechipeze și să intre pe teren în locul mijlocașului Lucian Bălan. Pentru cei aflați în fața televizoarelor acasă, în România, a fost ceva total neașteptat. Și unii și-au zis că, dacă tot se produsese o asemenea „minune“, de ce nu ar avea loc și un al doilea miracol, la care nimeni nu îndrăznește să se gândească...

Puiu Iordănescu a intrat pe teren destul de nesigur. Nu mai jucase într-un meci oficial de vreo doi ani, apăruse în echipa Stelei (cu a cărei istorie recentă aproape că se confunda) doar vreo 30 de minute într-o partidă dintr-un stagiu de pregătire, când niciun alt fotbalist nu mai era disponibil pe bancă. Dar arta fotbalului un fotbalist atât de tehnic nu o putea uita prea ușor, iar magia gleznei fine încă își putea face simțite efectele. Așa că, după câteva minute, în care dăduse numai pase „de control“, la alibi, Iordănescu face ceva incredibil: îi strecoară mingea printre picioare conducătorului de joc advers, marele fotbalist neamț Bernd Schuster. Neverosimil de fabulos, nu? Cine s-ar fi așteptat la o asemenea demonstrație de virtuozitate, totuși? Acel „craci“, cum i se spune în jargonul miuțelor stradale sau din curtea școlii, nu a însemnat

declanșarea vreunei acțiuni cumva periculoase pentru poarta adversă, nici pomeneală! Dar, în schimb, a produs o consecință despre care, pe moment, nimeni nu și-ar fi închipuit că poate schimba cursul meciului și va aduce indirect una dintre marile șocuri din istoria fotbalului european.

Publicul spaniol era deja iritat de ineficiența echipei favorite. Procedeul „artistic” al veteranului român a produs imediat rumoare. S-au auzit vociferări nervoase și s-a pornit, dramatic, un murmur de protest (...cum peste numai trei ani și jumătate se va întâmpla și la „marea adunare populară” din fața sediului CC al PCR din București – dar asta este deja o altă poveste, al cărui final, bine regizat, îl știm cu toții, microbiști sau nu). Antrenorul englez al Barcelonei a sesizat reacția tribunei și a vrut să o potolească pe loc, dând o discutabilă satisfacție supporterilor. Așa că a luat cea mai proastă decizie din întreaga sa carieră de „coach”: l-a înlocuit pe „gafeurul” Schuster în minutul 86 al partidei. Astfel că, în cele câteva minute rămase, dar, mai ales, în cele două reprize a câte 15 minute de prelungiri, Barcelona a rămas fără coordonator de joc. Și, cu toată zbaterea celor din teren, între care faimoșii Alexanco, Pedraza, Julio Alberto, Carrasco și, până în minutul 106, Steve Archibald, nu s-a mai legat nimic, jocul devenind și mai steril ca până atunci. Rezultatul a fost un sec 0-0 („nula na nula”, cum ziceau vecinii bulgari, de la a căror televiziune socialistă mai permisivă, cu ajutorul improvizatelor antene-lighean, aveam și noi, românii, acces la multe evenimente sportive și nu numai, pe care TVR – al cărei program de emisie se reducea adesea la două ore de Telejurnal și poezii patriotice dedicate Cărmaciului – nu avea cum să le transmită).

Așadar, totul avea să se decidă după executarea loviturilor de departajare („la penalty-uri”, o loterie mereu improbabilă), o serie care avea să consacre recordul de *Guinness Book* al portarului român Helmuth Duckadam, care avea să apere toate cele patru execuții de la 11 metri ale spaniolilor (catalanilor)... fiindcă o a cincea devenise oricum inutilă, având în vedere desfășurarea acestui film „de groază”. Alexanco, Pedraza,

Pichi Alonso și Marcos – niciunul dintre starurile Barcelonei nu a reușit să-l bată pe fantasticul Duckadam, care a ghicit de fiecare dată colțul ales de executant. Dar asta nu era de ajuns, fiindcă totuși trebuia să înscrie cineva de la români. Culmea, mai întâi au ratat tocmai cei la care nu te-ai fi așteptat să rateze – tehnicul Mihail „Nutrie“ Majearu și mintea limpede de la mijlocul terenului, László „Loți“ Bölöni (și acesta un veteran, care, ajuns la 33 de ani, a impresionat când a reușit, în finală, să efectueze o incredibilă cursă de vreo 70 de metri ca să-l blocheze pe un atacant advers). Cum Iordănescu nu a vrut să-și încheie cariera cu o ratare im-pardonabilă și, ca atare, a refuzat să se numere printre executanți, iar golgheterul echipei, Pițurcă, fusese – spre marele lui regret –, deja schimbat în minutul 107 cu „arma secretă“ Marin Radu II, Jenei nu a avut ce face și a mizat pe frumoasa nebulie, la limita superbe inconștiențe, a jucătorilor mai tineri, „viteziștii“ și de nimeni complexații Marius Mihai Lăcătuș și Gavrilă Pele Balint (steliștii ignorați ostentativ de dinamovistul Lucescu cu doi ani înainte, în 1984, când Naționala României jucase la turneul final al Campionatului European).

„Stați un pic, acuș-acuș,/ Vă dă două Lăcătuș“ era o extremă dreaptă fantastică, dar și un jucător cu un tupeu pe măsură, neegalat de nimeni în fotbalul românesc. Cei care l-au urmărit pe stadionul Ghencea la începutul aventurii sale steliste, în sezonul 1983–1984, fuseseră deja impresionați nu doar de performanțele sale, ci și de modul lipsit de complexe cu care tânărul de numai 19 ani de atunci își trata adversarii, mai ales pe cei foarte duri, care obișnuiau să îl faulteze violent sau să încerce să îl intimideze cu gabaritul și ferocitatea lor. Două astfel de episoade sunt absolut memorabile. Într-un meci cu SC Bacău, disputat pe 9 octombrie 1983 și terminat cu 4-0 pentru Steaua, Lăcătuș, care juca la echipa roș-albastră de doar câteva etape, a găsit o metodă originală de a-l pune la respect pe adversarul său direct, unul dintre celebrii frați Solomon, care îl tăvălise deja de câteva ori. L-a depășit pe acesta în viteză, după care s-a oprit brusc cu crampoanele ridicate. Din inerție, fostul agresor s-a transformat în victimă fiindcă a intrat cu genunchiul în cuiele

de pe talpa ghetei lui „Lăcă”. Nu numai că nu l-a mai faultat după aceea, dar a și cerut schimbare din cauza durerilor atroce. Altă dată, în primăvara lui 1984, într-un meci (semifinală) de Cupa României, cu Dinamo, Dumitru Nicolae Nicușor s-a gândit să-l pună la marcaj la Lăcătuș pe Custov. Acesta, poreclit – lesne de înțeles de ce – „Bulgarul“, era cât se poate de vânjos, însă viteza nu se număra printre calitățile sale. Totuși, antrenorul dinamovist a considerat că s-ar fi putut impune în fața celui care avea și el să fie alintat de suporteri „Fiara“, folosind avantajul forței fizice. Custov a intrat de câteva ori dur, însă Lăcătuș nu s-a speriat. Mai mult, la un moment dat, chiar l-a ridiculizat. A sprintat pe lângă Custov, acesta a strâns din dinți și a încercat să-l urmărească, dar șeptarul stelist s-a oprit brusc din cursă. Sărmanul Custov s-a oprit și el neînțelegând nimic din această manevră. Dar Lăcătuș a pornit din nou vijelios, ca din pușcă, ceea ce adversarul său nu a mai avut resurse să facă. Pur și simplu, a rămas pe loc, împietrit...

Anghel Iordănescu spunea despre Lăcătuș, căruia i-a fost antrenor: „Rar mai găsești azi așa jucător! Și într-o zi în care echipa nu avea poate formă, poftă de joc, el punea, practic, în spate și pleca la atac. Eu n-am mai întâlnit fotbalist care să nu aibă teamă de nimic, niciodată. Lăcătuș puneă, la propriu, capul în gheata adversarului și tot adversarul era cel care ieșea pe targă“. (*www.gsp.ro*)

Așadar, pe 7 mai 1986, la miezul nopții, la Sevilla, după primele două perechi de lovituri de departajare, scorul se încăpățâna să rămână alb, neschimbat. Toți cei patru executanți, câte doi de fiecare echipă, rataseră. Venise însă rândul lui Lăcătuș – vorba lui Stefan Zweig, avea loc una dintre acele „clipe astrale ale omenirii“... fotbalistice. Cum a transformat el și a deschis drumul Stelei spre triumf rămâne antologic. Așa cum avea să mărturisească el însuși mai târziu, s-a îndreptat spre balon, a închis ochii, a zis: „Fie ce-o fi!“ și a tras cu sete, cât putea el de tare. Imparabil! Mîngea, care părea că s-ar putea duce peste poartă, a șters transversala, la vinclu, și a poposit în plasă. Fără drept de apel! (La București, la festivitatea în care Nicolae Ceaușescu i-a felicitat pe proaspeții campioni

europeni, Lăcătuș a „recidivat“ superhaios. Când președintele a început să dea retroactiv „indicații prețioase“, de genul „Trebuia de la început să bateți penalty-urile sus și tare!“, Lăcătuș l-a întrerupt spontan, înghețându-i pe cei prezenți, și a exclamat cât se poate de natural: *Cum am dat eu Tovarășu, cum am dat eu Tovarășu!*).

...Încă un spaniol (Pichi Alonso) a ratat apoi și a venit rândul lui „Găboajă“ Balint (cel care pe atunci avea o mândrețe de plete). Acesta a procedat cu totul altfel. Balint și-a așezat mingea liniștit la punctul cu var, s-a îndreptat calm spre ea, a trimis, din fentă, portarul într-un colț, în timp ce al a expediat mingea, nu foarte tare, în colțul celălalt, Balonul s-a scurs liniștit pe lângă bară, spre stupoarea regelui Juan Carlos și a întregii asistențe: 2-0! Se îngroșa mult prea tare gluma. Pe umerii lui Marcos atârna o responsabilitate uriașă, însă teribilul Duckadam a ghicit din nou colțul, s-a arcuit ca o felină... și totul s-a terminat pentru Barcelona! Portarul de 1,93 metri, originar din comuna arădeană Șemlac, a amuțit efectiv arena din Sevilla. Chiar și pe ziarștii din toată lumea prezenți la locul faptei. Cuprins de o emoție unică în viață, până și comentatorul român al finalei, Teoharie Coca Cozma, și-a pierdut cumpătul și a început să țipe în microfon „Apărăăăă Duckadam! Suntem finaliști!“ (în loc de „Suntem câștigători!“).

În mod normal, dacă Elena Ceaușescu nu i-ar fi interzis lui Cristian Țopescu să mai comenteze meciuri după fotbal (după ce, când România s-a calificat la turneul final din 1984, și-a „permis“ să spună în direct că sosise momentul ca marii jucători de fotbal să fie lăsați să plece să joace peste hotare), probabil acesta s-ar fi aflat la Sevilla atunci. Și un alt jurnalist sportiv faimos, Dumitru Graur, dar și alții și-ar fi dorit asta, fără îndoială. Dar Teoharie Coca Cozma comentase toate meciurile din campania europeană a Stelei, care a culminat cu marea finală și ar fi fost cumplit de nedrept să fie schimbat tocmai atunci. Iar președintele Stelei, Ion Alecsandrescu – zis „Sfinxul“ –, a insistat ca finala să fie comentată de cel pe care-l considera „talismanul“ echipei. Într-un interviu luat de Cătălin Mureșanu și publicat pe 7 mai 2021, Teoharie Coca

Cozma – care, în tinerețe, fusese și el fotbalist de Divizia B, la Laminorul Galați! – făcea o serie de mărturisiri inedite:

„(...) Am plecat din București când nici nu răsărise soarele, iar la prânz am ajuns la locul faptei. Am mers împreună cu echipa. Soția mi-a făcut pachet, sendvișuri, apă, cafea, tot. Nu am avut vreun ban la mine, nu ne dădeau voie. Fără cazare, am stat pe străzi, rămăsesem și fără apă și am tot căutat, cred că vreo jumătate de zi, o țâșnitoare. Ne-au lăsat liberi pe străzi, cei de la Steaua au invitat miniștri, se ocupau de ei. La stadion, spaniolii ne-au tratat cu mare atenție, însă a fost o zi istovitoare.

Și a urmat meciul, loviturile de departajare și gafa cu *suntem finaliști*. Care este explicația?

Domnule, toată lumea credea că mai mult de finală nu se poate, iar în mintea mea, chiar dacă eu știam focul care ardea în acești băieți, știam că sunt capabili, cum puneau ei brazi pe focul ăsta cu fiecare tur trecut și flacăra era mereu vie, era plantat, deja, acest aspect. Și așa mi-a ieșit, așa am rumegat-o pe toată durata aceluia parcurs și, când cupa a fost a noastră, eu am rămas cu acest etern... *suntem finaliști*.

Ce a urmat după meci?

Am fost asaltat de jurnaliștii străini, de spanioli, toți m-au tratat cu delicatețe. După... ura și la gară, în cazul nostru la aeroport. Nu am avut foarte mult timp de festivități, pierdeam avionul, a luat cineva în calcul prelungirile, loviturile de departajare, de unde? Fuga la aeroport!

Să înțeleg că festivitatea s-a mutat în avion, cum a fost zborul de întoarcere?

Nu, domnule! Nu a fost așa mare gălăgie, s-a băut șampanie, însă era oboseală multă. Apoi au urmat festivitățile, jucătorii, conducătorii au fost invitați, premiați.

Dumneavoastră nu ați fost premiați?

Premiul meu a fost că am putut să comentez acest meci, un eveniment de gală pentru sportul românesc. Am rămas și eu în rama asta. Totuși, pentru mine, dintre toate bucuriile carierei, una este

incomparabilă: nu pot uita sentimentul de a asculta imnul țării mele de la mii de kilometri depărtare, asta nu se uită.

Știți, chiar și după 35 de ani de la acel meci, mulți iubitori ai fotbalului, chiar și steliști înfocați, cred că finala a fost comentată de Cristian Țopescu...

Da, știu asta, am observat acest detaliu.

Nu vă deranjează?

Nu! Din contra, mă onorează. Nu am nicio supărare, am fost apropiat de domnul Țopescu și, dacă nu avea acea interdicție, dânsul ar fi comentat acest meci. Pentru că merita... la mine așa a fost, s-a nimerit.

Cum sărbătoriți ziua de 7 mai?

Mă aud peste tot. *Apără Duckadam, suntem finaliști, am luat cupa (râde).* Un prieten mi-a zis că, de 7 mai, chiar și când deschide frigiderul mă aude. E un eveniment. Mă mai sună Duckadam, uneori de la club, iar când trăia domnul Alecsandrescu – Dumnezeu să-l odihnească! –, mai vorbeam cu dânsul. Uneori m-au mai invitat și pe mine pe la evenimentele lor, iar când s-a putut, am onorat.“ (*www.playsport.ro*)

Dar toată această nebulă, care a dus, între altele, la dăruirea multor fotbaliști de la Steaua cu câte un ARO destul de uzat (vândut imediat de majoritatea, pe sume respectabile, uneori chiar ciobanilor avuți din zonele necooperativizate) și, amuzant peste măsură, la distrugerea televizorului de acasă de către unii dinamoviști (între care viitorul conducător de club Cristi Borcea!), nu ar fi fost – crede autorul acestui volum – posibilă nu doar fără ceea ce au făcut Duckadam, Lăcătuș, Balint și toți ceilalți, dacă Emerich Jenei nu reușea să-l introducă pe teren în minutul 75 al memorabilei partide pe Iordănescu.

Aici s-a ajuns însă extrem de greu, însă Puiu Iordănescu opunându-se acestei idei din răspuțeri! Pe 6 mai 2020, într-un interviu revelator cu Dan Udrea, Iordănescu făcea o serie de dezvăluiri din culisele echipei:

„Care e primul lucru care vă vine în minte acum, la 34 de ani distanță, despre acea finală?

Presiunea formidabilă pe care o resimțeam înainte de meci. Și noi, antrenorii, dar și jucătorii resimțeam o presiune teribilă. Nu eram obișnuiți cu nimic din ceea ce ni se întâmpla: impactul mediatic, de publicitate, de a disputa o finală de un asemenea nivel, tot, absolut tot.

Și presiunea politică nu?

Ba da! Factorul politic nu ajungea direct la jucători fiindcă erau trei oameni care se ocupau de Steaua care erau chemați la discuțiile de la minister, când acestea aveau loc: Alecsandrescu, Jenei și eu. Iar noi aveam grijă să-i ținem departe pe jucători de acele discuții, dar era clar că și ei înțelegeau ce doreau Partidul, ministerul, oamenii politici.

Și mesajul de sus care a fost înaintea acelei finale?

Dorința lor clară, foarte clară era de a aduce trofeul la București. Ne-au și transmis că ministerul, în mod deosebit comandantul suprem, vrea să nu ratăm obiectivul.

Și fotbalistii nu vă întrebau despre aceste discuții?

Aici, Steaua a avut parte de un om cu un rol esențial în acea izbândă. Valentin Ceaușescu. El era un tip foarte apropiat de jucători, ei îl vedeau ca pe un prieten, ca pe un amic, nu ca pe fiul lui Ceaușescu. În plus, Valentin a fost un tip extrem de echilibrat, niciodată, dar niciodată nu cădea în extreme. Chiar și înaintea acelei finale, el știa ce presiune puseseră ministerul și toți factorii politici, de aceea venea zilnic la echipă și repeta: *Stați liniștiți, nu aveți de ce să vă faceți griji, nimeni nu vă va reproșa ceva, indiferent ce se petrece!* Foarte ponderat era, realist, calm, nu-și pierdea controlul. Cam de profilul lui Tudorel Stoica era Valentin, ca să mă exprim fotbalistic. (...) Valentin a luat o decizie esențială înaintea acelei finale, care cred că a contat enorm în pregătirea mentală, psihică a jucătorilor. (...) A făcut posibil imposibilul, practic! Două avioane militare au plecat de la București, cu destinația Sevilla, iar la bordul lor erau soțiile, prietenele, iubitele sau logodnicele jucătorilor. Așa ceva nu se mai întâmplase! Evident că au zburat atunci și colonei, generali, chiar și unii ziariști, bine, toți aleși pe sprânceană, dar pentru confortul psihic al fotbalistilor a fost o mutare megacâștigătoare a lui Valentin.“

Contextul reintroducerii lui Iordănescu în echipă și al folosirii lui în finala de la Sevilla este unul cu totul și cu totul aparte, avându-l în spate tocmai pe Valentin Ceașescu, după cum „Generalul“ i-a povestit lui Dan Udrea: „Eu mă lăsasem de fotbal cam de doi ani. În 1982, plecasem să joc în Grecia, la OFI Creta, iar după două sezoane acolo am primit ordin că nu mai sunt lăsat să stau și trebuie să revin. (...) Am revenit și nu mi s-a mai dat voie să plec. (...) Au argumentat că am stat prea mult *afară*. (...) M-am supus. Am devenit antrenor la Centrul de copii și juniori la Steaua. În paralel, nea Drăgușin m-a luat secund la naționala de tineret. Apoi, dacă tot am ajuns cu paranteza până aici, s-a întâmplat ceva. Ministerul l-a adus antrenor principal la Steaua pe Halagian, iar cei de la Armată m-au propus să-i fiu secund Armeanului. Și nu m-a vrut! (...) Avea el un băiat pe care l-a dorit neapărat, unul Dăniț, de la Pitești, în care înțeleg că avea mare încredere, îi scria toate antrenamentele, chiar îi plimba și câinele. N-a avut ceva împotriva mea, ci, pur și simplu, l-a dorit pe acest băiat.

A propos de Halagian, există în continuare dezbaterea cine e cu adevărat artizanul Stelei '86, el sau Jenei?

Hai să terminăm odată și acest subiect! Nimeni nu poate să susțină că n-a avut merite și Halagian. I-a adus la echipă pe Bumbescu, Bărbulescu, Pițurcă, tot el l-a adus și pe Bölöni. Acest lucru înseamnă ceva, au fost jucători de bază în acea campanie, dar meritul principal l-a avut Jenei. Modul blajin al lui nea Imi, calitatea lui umană, faptul că a știut când și cât să le cânte în strună, toate aceste lucruri l-au ajutat să țină în frâu un vestiar fantastic de greu. Jenei a avut un merit uriaș, repet, uriaș, în cucerirea aceluia trofeu.

Și lui i s-a cerut să vă accepte ca secund?

Da. Și lui! Eu cred, deși nu mi-a recunoscut-o niciodată, că și aici tot Valentin a fost cel care a avut ideea ca eu să fiu secund. După ce Halagian a plecat de la Steaua, ministerul a decis să-l readucă principal pe Jenei. (...) Cu Jenei antrenor, pe final de antrenamente se ajungea la acele miuțe și de multe ori nu era un număr par de jucători. Și când erau nouă

contra opt, nea Imi îmi striga: *Puiule, ia un tricou pe tine și intră la joc! Intram, ce să fac?!“*

Reacomodarea cu statutul de jucător s-a produs treptat: „În ianuarie 1986, eram în cantonament în Italia și Valentin i-a zis lui nea Imi: *Ia, bagă-l și pe Puiu în amicale, să vedem dacă se mai descurcă și pe teren mare, nu doar la antrenamente.* Am refuzat, i-am zis că ce rost mai are să mai joc. Până la un amical cu Verona. Era cel care încheia stagiul. La pauză se schimbaseră toți jucătorii, iar prin minutul 60 nu mai știu cine s-a accidentat. Jucam în 10 și, din teren, Bölöni striga la nea Imi să bage pe cineva să nu jucăm în inferioritate. Și am intrat ca o panaramă, neîncălzit, am dat de două ori din mâini și din picioare. Culmea e că, iarăși, ca în cazul miuștelor, mi-a ieșit jocul! Cred că acela a fost momentul în care în mintea lui Valentin a încolțit ideea ca eu să mai joc, la un moment dat. (...) Cu 10-12 zile înainte de finală, iarăși mi-a zis: *Puiule, poate e nevoie de tine pe final....* Și eu m-am ținut tare, nu și nu. În ziua dinaintea finalei, era, cred, 11.00 seara. Eram în holul hotelului cu Valentin și nea Imi. Jenei mi-a cerut să merg să verific jucătorii dacă sunt în camere. Am mers și când am revenit, Valentin îmi zice: *Fugi și tu la somn, că mâine trebuie să fii foarte odihnit!* I-am zâmbit și, pentru a-i arăta că nu sunt dispus să joc, nu m-am dus la somn. Apoi i-am spus să nu mă mai șicaneze că și așa eram foarte stresat. I-am zis că e prea mare nivelul pentru mine, mă depășește. /Dar/ El avea în cap tot planul, mi-a zis să accept să iau echipamentul pe mine așa, formal, doar ca să stau pe bancă, iar Tudorel, care era suspendat, să poată fi trecut ca secund în locul meu. La încălzire, Tudorel s-a întors către grupul unde stăteau soțiile, a mea cu a lui fiind foarte bune prietene, și i-a strigat soției mele: *Vezi că s-ar putea să ai parte de o mare surpriză în seara asta!.* (...) Chiar și la ore bune după meci, nu-mi venea să cred ce risc mi-am asumat, la ce mă expusem. Imaginează-ți că pierdeam vreo minge și din cauza asta am fi primit golul cu care pierdeam finala! Cum puteam să mai privesc eu în ochi jucătorii? Mi-ar fi reproșat toți. (...) Prin minutul 65, nea Imi a venit la mine pe bancă: *Puiule, te implor, acceptă să intri! Nu vezi că pierdem*

teren? Ne împing tot mai mult, nu mai avem forță la mijloc, nu mai ținem de minge, nu mai avem personalitate. Te rog, intra! Și am intrat“.

Dar la loviturile de departajare care au urmat după cele două reprize de prelungiri, teama a fost mult prea puternică: „Primul la care nea Imi a venit eu am fost. *Puiule, bați!* I-am zis că în ruptul capului nu execut. Dacă ratam, nu mi-aș fi iertat-o toată viața mea. I-am zis direct: *N-am cum să trag! Dacă ratez eu, ar trebui să dispar de pe acest Pământ.* Și n-am tras! Mental, nu eram în stare.

Ați avut puterea să priviți cum au executat colegii?

La Bölöni și Majearu, nu, apoi mi-am zis că trebuie rupt ghinionul. La Lăcătuș, inițial, am crezut că mingea n-a trecut linia după ce a lovit transversala, am crezut că a ratat“. (*www.gsp.ro*)

Marea echipă a Stelei care a triumfat în mai 1986 la Sevilla a fost, în fapt, creația – nu întotdeauna convergentă – a mai multor personaje importante ale fotbalului românesc din epocă: managerul Ion Alecsandrescu, antrenorii Florin Halagian și Emerich Jenei, apoi, deloc în ultimul rând, Valentin Ceașescu.

Folclorul tribunelor în anii '80 a consacrat, de altfel, prin intermediul galeriei Rapidului, o strigătură elocventă: „Noi vi-l dăm pe Damaschin, voi ni-l dați pe Valentin!“.

O figură aparte, cel mai studios dintre copiii familiei Ceașescu era fiul cel mare, Valentin, despre care se răspândise legenda falsă cum că ar fi fost adoptat. În realitate, era fiu natural, născut pe 17 februarie 1948. El a urmat cursurile liceului bucureștean „Petru Groza“ (astăzi, Colegiul Național de Informatică „Tudor Vianu“), unde a terminat studiile preuniversitare în anul 1965. În următorii doi ani a fost student al Facultății de Fizică din București, după care a plecat din țară pentru a urma și a absolvi cursurile prestigiosului Imperial College din Londra.

În 1970, s-a reîntors în țară, angajându-se la Institutul de Fizică Atomică, unde a lucrat toată viața. În mediul universitar al Facultății de Fizică era cunoscută pasiunea fiului lui Nicolae Ceașescu față de studiul fizicii. „Valentin și-a dat doctoratul în 1974. Era mai mare ca noi, dar

l-am cunoscut. Dacă Nicu era pasionat și de politică și toți știam că lui i se pregătește o carieră în acest sens, fiul mai mare al soților Ceaușescu era pasionat doar de știință. Era foarte bine pregătit. La Londra plecase cu Victor Gheorghiu, care a ajuns apoi profesor universitar. Lucrarea lui de doctorat a stat, până să fie validată, un an la Institutul de Fizică Atomică. Oricine putea să o consulte, era originală“, afirmă Lucian Tudor, un coleg de facultate al lui Valentin. (<https://adevarul.ro>)

În 1970, pe 3 iulie, spre disperarea mamei lui, Elena Ceaușescu, care-și dorea nurori 100% românce (motiv pentru care, se spune, a întrerupt și idila Zoiei Ceaușescu cu tânărul Petre Roman, trimițându-l pe acesta la studii, hăt, la Toulouse), s-a căsătorit cu Iordana Borilă, fiica fostului ilegalist Petre Borilă (la origine bulgar) și a comunistei de origine evreiască Ecaterina Abraham. Cu Iordana, prima lui soție, are un fiu, Daniel Valentin, născut în 1981. Valentin și Iordana au divorțat în 1988. În 1995, Valentin Ceaușescu s-a recăsătorit. Din această a doua căsătorie, fizicianul are o fată, Alexandra, născută în 1996.

Deși la Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român Valentin Ceaușescu a fost ales membru supleant al Comitetului Central al PCR, el a dus o viață personală și publică foarte discretă, neimplicându-se aproape deloc în politică.

Dar a existat o mare implicare în viața publică, fiindcă Valentin a fost înainte de 1990 un apropiat al clubului de fotbal Steaua București. „Implicarea sa managerială a fost decisivă și a dus în final la câștigarea Cupei Campionilor Europeni în 1986, la Sevilla, în Spania“, spun toți cunoscătorii fenomenului, deopotrivă steliști sau rivali „de moarte“ ai roș-albaștrilor.

După arestarea în decembrie 1989 a părinților săi, Nicolae și Elena Ceaușescu, Valentin a plecat din București, împreună cu prietena lui, viitoarea soție, și s-a ascuns la un prieten. Pe 25 decembrie 1989, chiar în ziua în care părinții săi au fost executați, a fost arestat și acuzat formal de „subminare a economiei naționale“ (?). A fost apoi ținut în detenție la Domnești până în august 1990.

Mult mai discret decât fratele său mai mic, Nicu, atât în viața personală, cât și în ceea ce privește ambițiile politice, Valentin Ceaușescu a reușit să-i scoată din minți pe dictatori cu alegerile lui amoroase, exact cum a făcut și mezinul familiei. Valentin Ceaușescu s-a însurat de două ori și are doi copii.

Despre Valentin Ceaușescu se știe că locuiește într-un complex rezidențial de la marginea Bucureștiului, într-o vilă dăruită de socrul său, un nume cu greutate din lumea bancară românească. Cel mai mare dintre copiii dictatorului Nicolae Ceaușescu, singurul care mai este în viață, trăiește aici într-un anonim atenuat, alături de cea de-a doua soție și de fiica sa, studentă la Arhitectură.

Interesant este că, atunci când părinții săi controlau autoritar România, nu el, ca prim născut al familiei Ceaușescu, era privit drept urmaș al dictatorului, ci mezinul Nicușor, răsfățat deopotrivă de părinți și de femei.

Un lucru au totuși în comun cei doi frați. Au reușit să o enerveze pe Elena Ceaușescu prin femeile pe care le-au iubit. Nicu a iubit-o la nebunie pe Donca Mizil, despre care Elena Ceaușescu era convinsă că fusese înfiată, în vreme ce Valentin s-a însurat cu fiica lui Petre Borilă, unul dintre cei mai înfocați camarazi ai lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, și a Ecaterinei Abraham, despre care știa că era provenită din mica burghezie de origine maghiar-evreiască din Transilvania.

Valentin Ceaușescu a fost coleg de școală cu Iordana Borilă, la Liceul „Dr. Petru Groza” din București. Mai mare cu un an decât viitorul ei soț, Iordana a studiat istoria artelor și a lucrat ca muzeograf. Soții Ceaușescu s-au opus din răspuneri căsătoriei, invocând tot felul de motive, care mai de care mai bizare, în realitate fiind deranjați, conform politologului Vladimir Tismăneanu, de „originea etnică impură” a tinerei.

„Motivul antipatiei Elenei Ceaușescu față de Donca ține – ca și în cazul Iordanei Borilă, prima soție a lui Valentin, fratele mai mare al lui Nicu – de semnele unei obsesii tot mai mari pentru «noblețea» sângelui unei posibile nurori și, prin urmare, viitoare membră a proiectatei

«dinastii» prezidențiale. Dacă în cazul Iordanei, Elena Ceaușescu avea rezerve legate de originea ei etnică, despre Donca se spunea că ostilitatea ar fi provenit din convingerea Elenei că era un copil înfiat, a cărui ereditate ar fi fost necunoscută“, a explicat Tismăneanu, fost coleg de școală cu Nicu Ceaușescu. (<https://historia.ro>)

Iordana și Valentin Ceaușescu s-au căsătorit în 1970 și s-au despărțit în 1987. Au împreună un copil, pe Daniel Valentin Ceaușescu, primul nepot direct al fostului președinte comunist. Reticenți față de soția fiului lor, soții Ceaușescu și-au adorat în schimb nepotul, singurul pe care l-au cunoscut.

După Revoluția din 1989, Iordana și Daniel au emigrat în Israel, iar de acolo în SUA, unde fiul lui Valentin Ceaușescu a studiat fizica, asemenea tatălui său. Cei doi au revenit în țară în 2006, la înmormântarea rudei lor, Zoia Ceaușescu.

Iată ce spunea Valentin imediat după Revoluția din 1989, în fața judecătorilor, despre situația sa familială. „Precizez că în anul 1981 s-a născut fiul meu Daniel Valentin. Din anul 1987, din vară, m-am despărțit de soție și ulterior am divorțat. M-am mutat înapoi în Bulevardul Primăverii, circa un an. Din vara anului 1988 m-am mutat la prietena mea, Roxana Dună, în strada Batiștei, efectiv până la sfârșitul lunii decembrie 1989.“

Roxana este fiica lui Constantin Dună, un nume greu în lumea bancară românească, fost membru în Consiliul de Administrație al Băncii Române de Comerț Exterior, fost președinte al Asociației Române a Băncilor, fost membru în Consiliul de Administrație al Institutului Bancar Român și al Fondului de Garantare a depozitelor în sistemul bancar, omul care a încercat să salveze de la faliment, fără să fi reușit, banca Bankcoop. (www.click.ro)

„Steaua a dominat fotbalul românesc în a doua parte a anilor '80 doar pentru că l-a avut în spate pe Valentin Ceaușescu! Cine se putea pune cu o echipă protejată de băiatul președintelui?“. Așa sună cea mai vehementă acuzație a rivalilor echipei din Ghencea, analizată într-un studiu de caz publicat de *Gazeta Sporturilor*.

Între 1985 și 1989, roș-albaștrii au câștigat Cupa Campionilor și Supercupa Europei, plus opt din cele nouă trofee interne puse în joc. Este exact perioada în care Valentin Ceaușescu a fost numărul 1 în Ghencea.

Portretul fiului cel mare al lui Ceaușescu era refăcut, în februarie 2009, de *Gazeta Sporturilor* din mai multe unghiuri: părerile foștilor steliști, ale foștilor dinamoviști, ale arbitrilor acelor vremuri și ale altor persoane influente.

„Valentin era mai mult decât un manager. Era un scut între echipă și putere. Era un tip deosebit de timid. Nu vorbea niciodată în favoarea unui grup de oameni. Nici măcar în vestiarul jucătorilor. În schimb, Valentin lua fiecare fotbalist deoparte și îl sfătuia, îl certa sau îl îmbărbăta. Vorbea puțin, dar făcea mult. Era un tip despre care eu cred că ar fi mare nevoie și în fotbalul de azi“, e caracterizarea pe care i-o făcea antrenorul Emerich Jenei, cel care a stat pe bancă în finala epopeică de la Sevilla.

Miodrag Belodedici dezvăluie cum se comporta cu jucătorii de fiul fostului dictator: „Eu nu eram un prieten al lui, așa cum erau cei mai în vârstă din lot, ca Pițurcă, Tudorel Stoica, Bölöni, însă modul lui de a fi m-a motivat incredibil. De multe ori îl găseam la stadion la 8.30 dimineața. Se ocupa de tot ce aveam nevoie, de tot ce însemna problemă personală. Să ai sprijin de la băiatul președintelui era un stimulent fantastic! Ne suplimenta primele cu 1.000-2.000 de lei, aveam încredere în el, era un garant financiar. Venea la noi și ne vorbea ca un frate mai mare. El ne repeta aproape obsesiv: «Trebuie să câștigați toate meciurile, pentru că numai așa o să aveți respectul adversarilor și al oamenilor din tribună!»“.

Poate cel mai mare apărător al imaginii lui Valentin este fostul căpitan al Stelei, Tudorel Stoica. Care sunt argumentele celui care a adunat 15 sezoane în tricoul roș-albastru? În primul rând, „se pricepea foarte bine la fotbal. Nu era unul dintre cei care să dea vina pe arbitri dacă echipa juca prost“. Apoi „nu făcea măgării. E adevărat, ne apăra, dar ne apăra

să nu fim furați. Sincer vă spun, dacă n-ar fi fost el, Dinamo ne-ar fi măcelărit în campionat. El ne-a protejat, pentru că Dinamo ne-ar fi tocat cu arbitrii pe unde ne-ar fi prins. Cu el în tribună însă, nu-și permitea nimeni să facă ceva necurat. (...)

Valentin ne câștiga meciurile în campionat? Fals! Ai am un argument solid. Tot el ne ajuta să învingem și în Europa? Tot el ne-a blătuit meciurile ca să luăm Cupa Campionilor? Tot el ne-a adus Supercupă, tot el ne-a calificat într-o altă finală de Cupa Campionilor? (...) Pe Valentin îl acuză doar dușmanii de-o viață ai Stelei, unii de pe la Dinamo. Inventează prostii pentru a-și justifica eșecurile în fața noastră“.

Unul dintre contestatarii vehemenți ai lui Valentin Ceaușescu a fost dintotdeauna Mircea Lucescu, marele antrenor al cărui nume, în țară, a fost legat de Dinamo, Corvinul Hunedoara și echipa națională. „Spun doar atât, de fapt, îi reamintesc lui Valentin Ceaușescu că mi-a cerut de două ori să fug din România ca să rămână în fotbalul românesc o singură forță, Steaua, care era echipa familiei Ceaușescu. (...) Știam că toți oamenii din Federație sunt controlați de Valentin, așa că eu îmi luam măsuri de siguranță la fiecare meci direct cu Steaua. Puneam camere TV pe linia de 16 metri. Așa am făcut rost de acele imagini ale finalei din 1988, în care se vedea clar că a fost ofsaid la golul lui Balint. (...) Steaua lui Valentin Ceaușescu este clubul care a luat jucători din Craiova Maxima. Nu Dinamo, nu altcineva! Cu ajutorul lui Valentin l-au luat pe Silviu Lung când era titular în echipa națională și la Craiova, ceea ce eu n-am făcut cu Balaci și Cămătaru, pe care i-am salvat atunci când erau într-o perioadă de decădere. Steaua a mai luat apoi de la Craiova piese grele, cum ar fi Ungureanu și, mai târziu, Gică Popescu.“

Un alt mare simbol al lui Dinamo (...și deloc un prieten al lui Mircea Lucescu), Cornel Dinu, a avut însă mereu numai cuvinte de laudă la adresa lui Valentin: „A avut un rol benefic din toate punctele de vedere. A creat condiții favorabile de performanță cum nu mai existaseră până atunci. Era un pasionat de fotbal, nu se amesteca în treburile care nu-l priveau, avea o stare de spirit aparte, avea acea civilizație britanică

impecabilă. I-am dedicat 60 de pagini în cartea pe care am scris-o“. Dinu avea și de ce să-și manifeste astfel recunoștința: „*Când eram hăituit de Miliție, Valentin m-a apărat, ajutându-mă să fiu jurist la Metalul București și apoi antrenor la Târgoviște, iar când Miliția mi-a făcut ultima manevră, el m-a susținut din nou și m-a dus la Scornicești, deși n-avea nicio obligație față de mine...*“

Iar Ionel „Oneață“ Augustin recunoștea franc: „*Dacă cineva crede că marea echipă a Stelei din anii '80 avea nevoie de Valentin să obțină victorii în campionat, când ea defila în Europa, atunci chiar nu cunoaște realitatea acelor ani!*“

Unul dintre foștii dinamoviști de marcă dezvăluia ceea ce, cel puțin în opinia lui, era cealaltă față a lui Valentin. „Normal că dacă el era cu Steaua, automat era anti-Dinamo. Pentru cei de la Steaua a fost bine, i-a susținut, i-a sprijinit financiar, i-a ajutat cu tot. Era prea sus să se bage în toate prostiile, însă nu era ușă de biserică. Eram antrenor la UTA și, în 1988, Steaua dorea să-l transfere pe Negrău. Eu m-am opus, clubul la fel, dar a intervenit probabil el și totul s-a rezolvat în favoarea Stelei“, a povestit Gigi Muțescu.

Costel Orac, care a jucat în tricoul alb-roșu timp de nouă ani, a dezvăluit că, incredibil sau nu, Valentin a ajutat-o și pe Dinamo. Se întâmpla în toamna lui 1983, după returul Hamburg – Dinamo 3-2, când „câinii roșii“ s-au calificat în turul 3 al Cupei Campionilor Europeni. „La banchet, nemții ne-au expediat repede, cu o friptură și o sticlă de vin, după ce noi îi omeniserăm cum se cuvine la București. Pe la miezul nopții, am urcat în camera generalului Diaconescu, ca să-l rog să mai facă rost de băutură pentru băieți, să sărbătorim toată noaptea. Când am intrat, acolo mai erau Valentin și ambasadorul României în Germania. Când a auzit Valentin care e problema, a zis: «O să trimit eu whisky pentru toată echipa. Bravo, felicitări pentru calificare!»“, și-a amintit Orac.

Arbitrul numărul 1 din a doua jumătate a anilor '80, timișoreanul Ioan Igna, a vorbit și el, pentru *Gazeta Sporturilor*, despre relația cu Valentin. „O singură dată m-am întâlnit față în față cu el, după un meci

cu Galatasaray, în față la Patria. Era un domn, un om manierat, civilizată. Sincer, chiar nu știu de unde au fost scoase poveștile alea că el intimidă arbitrii. E adevărat, știam cu toții că el e în tribună la jocurile Stelei, însă numai arbitrii fără personalitate gândeau că trebuie să-i facă pe plac doar așa, că el e cine e“, a spus Igna.

Ion Crăciunescu a fost asistent la un meci celebru, Steaua – Dinamo 3-3 din 1988. Roș-albii au revenit de la 3-1, însă gazdele au acuzat că ambele reușite au fost marcate din ofsaid. Povestește chiar cel arătat cu degetul, Ion Crăciunescu: „După meci, în vestiar a venit Iordănescu și a cerut să revedem fazele, că el susținea că a fost ofsaid. Ulterior, a intervenit Valentin: «Stingeți televizorul, golurile lui Dinamo au fost valabile, să nu căutăm scuze unde nu e cazul!». Apoi m-a tras deoparte și mi-a spus: «Calitatea principală a unui arbitru e să fie corect, iar tu ai fost. Felicitări, ține-o tot așa dacă vrei să ajungi mare!»“.

Fost conducător la Brașov, Victoria și FC Olt înaintea revoluției, Dumitru Dragomir sărea și el în apărarea lui Valentin Ceașescu: „Unul dintre cei mai buni conducători de club de dinainte de 1989! Un om admirabil, care n-a abuzat niciodată de poziția sa de fiu al președintelui. Eu știu ce vorbesc, era de o modestie extraordinară, un om pe care și acum, dacă ai conștiință, trebuie să-l respecti. Cine spune că făcea blaturi sau intervenea la arbitri minte cu nerușinare!“.

Fostul șef al Ligii Profesioniste de Fotbal povestește că „înainte de '80, eu aveam un Cherokee, iar el o Dacie 1300. M-a rugat să-i arăt mașina mea, era curios. Da' m-am gândit că vrea să mi-o fure și i-am dat întâlnire în fața Ambasadei Americii, că acolo nu se putea întâmpla nimic. A venit, s-a uitat 10 minute înăuntru, nu mai văzuse așa ceva, după care a plecat. El a rămas cu Dacia, deși putea avea orice limuzină din lume. Asta ca să vă dați seama cât de modest era! Azi, copiii protipendadei au mașini de milioane de euro, iahturi și avioane“.

Nu toată lumea l-a idealizat însă: „Valentin era drăguț cu cei care-l puteau servi. De care avea nevoie. Cum adică un fiu de dictator are nevoie de ceva? Sigur, de respect general, de pildă“, povestea un bun

cunoscător al fotbalului acelor vremuri și observator în culise, al cărui nume cei de la *Gazeta Sporturilor* nu l-au dezvăluit. Sub protecția anonimului, acesta se distanța cu mult de portretul făcut de majoritatea celorlalți oameni de fotbal: „Era atât de îngâmfat încât nici măcar nu mai trebuia să arate asta. Trecea cu un aer aproape princiar, se uita prin tine!“. La întrebarea: „Făcea rău?“, sursa a răspuns: „Nu se cobora el la așa ceva. Execuțiile le opera nea Ion Alecsandrescu“.

Valentin Ceaușescu a fost în centrul unuia dintre cele mai controversate momente din istoria fotbalului românesc, finala Cupei României din 1988. Steaua s-a retras de pe teren după ce i-a fost anulat un gol în minutul 90, la scorul de 1-1. Cel care, din tribună, le-a dat aprobarea pentru a părăsi stadionul a fost Valentin. A doua zi, la presiunea familiei Ceaușescu, Cupa a fost acordată Stelei (dar, după 1990, trofeul i-a fost retras).

În martie 1989, pe Ghencea, la finalul meciului Steaua – Dinamo 2-1, gol decisiv marcat de Balint în minutul 90, Ioan Andone a făcut gesturi obscene către tribuna oficială, unde se aflau toți generalii Stelei. La ordinul lui Nicolae Ceaușescu, care a aflat de incident, „Ando“ a fost suspendat din viața sportivă, însă l-a salvat chiar fiul dictatorului. Valentin, la rugămintea lui Lăcătuș, a intervenit și a redus pedeapsa la doar trei luni de suspendare. (anchetă realizată de jurnalistul Dan Udrea, *www.gsp.ro*)